

JELICA NOVAKOVIĆ-LOPUŠINA

UVOD U HOLANDSKU I FLAMANSKU KNJIŽEVNOST

2. deo

(od ekspresionizma do postmodernizma)

SADRŽAJ / INHOUD

I KNJIŽEVNOST IZMEĐU DVA RATA / *LITERATUUR VAN HET INTERBELLUM*

0 Uvod / Inleiding

1 Avangarda / *Historische avant-garde*

1.1 Flamanski ekspresionizam / *Expressionisme in Vlaanderen*

Paul van Ostajen / *Paul van Ostajen*:

Verveling / 'Dosada', prev. J.N.L.

Golgotha / 'Golgota', prev. J.N.L.

Bordel / 'Burdelj', prev. J.N.L.

Vlerken / 'Kriila', prev. J.N.L.

Marc groet 's morgens de dingen / 'Marko ujutro pozdravlja stvari', prev. J.N.L.

Melopee / 'Melopeja', prev. J.N.L.

Belgiese zondag / 'Belgijska nedelja', prev. J.N.L.

Gaston Bursens / *Gaston Burssens*

Schommel / 'Ljuljaška', prev. J.N.L.

De spinnen / 'Pauci', prev. J.N.L.

Vis Muns / *Wies Moens*

Laat mij mijn ziel dragen in het gedrang / 'U metežu ovom okrepi mi i ojačaj dušu', prev. J.N.L.

1.2 Holandski ekspresionizam / *Expressionisme in Nederland*

Hendrik Marsman / *Hendrik Marsman*

Berlijn / 'Berlin', prev. J.N.L.

Vlam / 'Plam', prev. J.N.L.

Lex barbarorum / 'Lex barbarorum', prev. J.N.L.

Holland / 'Holandija', prev. J.N.L.

Landschap / 'Pejzaž', prev. J.N.L.

Hendrik de Vries / *Hendrik de Vries*

Koorts / 'Groznica', prev. J.N.L.

Het kleine meisje had groot verdriet / 'Devojčici maloј tuga pregolema', prev. J.N.L.

Jan Engelman / *Jan Engelman*

Vera Janacopoulos / 'Vera Janakopoulos', prev. J.N.L.

2 Modernizam i Nova stvarnost / Modernisme en Nieuwe Zakelijkheid

Martinus Nejhof / *Martinus Nijhoff*

Maria Magdalena / 'Marija Magdalena', prev. J.N.L.

De tuinman / 'Baštovan', prev. J.N.L.

Het souper / 'Večera', prev. J.N.L.

De moeder de vrouw / 'Most kod Bomela', prev. J.N.L.

Herit Ahterberh / *Gerrit Achterberg*

Drievoudig verbond / 'Trojni savez', prev. J.N.L.

In profundis / 'In profundis', prev. J.N.L.

Thebe / 'Teba', prev. J.N.L.

Typiste / 'Daktilografkinja', prev. J.N.L.

Kari van Bruhen / *Carry van Bruggen*

Iz: *Prometheus* / 'Prometej', prev. J.N.L.

Iz: *Eva* / 'Eva', prev. J.N.L.

Ferdinand Bordevejk / *Ferdinand Bordewijk*

Iz: *Blokken* / 'Blokovi', prev. J.N.L.

Iz: *Knorrende beesten* / 'Roktave životinje', prev. J.N.L.

Iz: *Bint* / 'Bint', prev. J.N.L.

Iz: *Karakter* / 'Karakter', prev. J.N.L.

3 Realizam / Realisme

Vilem Elshot / *Willem Elsschot*

Iz: *Villa des Roses* / 'Vila Ruža', prev. J.N.L.

Iz: *Kaas* / 'Sir', prev. J.N.L.

Moeder / 'Mati', prev. I.Š.

Het huwelijk / 'Brak', prev. J.N.L.

A. den Dolard / A. Den Doolaard

Iz: *Oriënt-Express* / 'Orijent ekspres', prev. J.N.L.

Iz: *De bruiloft der zeven zigeuners* / 'Svadba sedmorice cigana', prev. J.N.L.

4 Flamanski tradicionalizam i modernizam / *Traditionalisme en modernisme in Vlaanderen*

Feliks Timermans / *Felix Timmermans*

Het masker / 'Maska', prev. I.Š.

Iz: *Boerenpsalm* / 'Seljakova molitva', prev. I.Š.

Iz: *Adagio* / 'Adađo', prev. I.Š.

Ernest Klas / *Ernest Claes*

Iz: *De Witte* / 'Beli', prev. I.Š.

Jan van Nejlen / *Jan van Nijlen*

Eenzaamheid / 'Usamljenost', prev. J.N.L.

Bericht aan de reizigers / 'Na znanje putnicima', prev. D.A.

Rišar Mine / *Richard Minne*

De arme en de rijke dagen / 'Dani jada i dani izobilja', prev. J.N.L.

Gogol / 'Gogolj', prev. J.N.L.

Melancholie / 'Melanholija', prev. J.N.L.

Op de boer / 'Posvećeno seljaku', prev. J.N.L.

Moris Rulants / *Maurice Roelants*

Iz: *Komen en gaan / 'Dolasci i odlasci'*, prev. J.N.L.

Herard Valshap / *Gerard Walschap*

Iz: *Houtekiet / 'Hautekit'*, prev. S.K. & A.M.

Lode Zilens / *Lode Zielens*

Iz: *Moeder, waarom leven wij? / 'Majko, zašto živimo?'*, prev. J.N.L.

Moris Hilijams / *Maurice Gilliams*

Elegie / 'Elegija', prev. D.A.

Winter de Schilde / 'Zima na selu', prev. J.N.L.

Iz: *Elias of het gevecht met de nachtegalen / 'Ilija ili borba sa slavujima'*, prev. J.N.L.

5 Forumovci / Forum

Meno ter Brak / *Menno ter Braak*

Iz: *Afscheid van Domineesland / 'Oproštaj od Zemlje propovednika'*, prev. J.N.L.

Iz: *Het nationaal-socialisme als rancuneleer / 'Nacionalsocijalizam kao učenje o resantimanu'*, prev. J.N.L.

E. Di Peron / *E. Du Perron*

Iz: *Het land van herkomst / 'Zemlja porekla'*, prev. J.N.L.

Neskio / *Nescio*

Iz: *De uitvreter* / 'Grebator', prev. J.N.L.

Iz: *Titaantjes* / 'Mali Titani', prev. J.N.L.

Langs de Vecht / 'Duž reke Veht', prev. J.N.L.

Simon Vezdejk / Simon Vestdijk

Een, Twee, Drie, Vier, Vijf / 'Jedan, Dva, Tri, Četiri, Pet', prev. J.N.L.

6 Neoklasičari i neoromantičari / *Neoclassicisten en neoromantici*

Jan Jakob Slauerhof / *Jan Jacob Slauerhoff*

Voor de verre prinses / 'Za daleku princezu', prev. J.N.L.

Woningloze / 'Beskućnik', prev. I.Š.

In Nederland / 'U Holandiji', prev. J.N.L.

Iz: *Larrios* / 'Larios', prev. V.I.

Iz: *De tweede keuze van Paris* / 'Drugi Parisov izbor', prev. O.P.v.d.L.

Laatste verschijning van Camoes / 'Poslednje pojavljivanje Kamoeša', prev. O.P.v.d.L.

De doodstrijd van den dwazen oude, in het schrijven verliefde / 'Borba sa smrću ludog starca zaljubljenog u pisanje', prev. D.P.

Artur van Schendel / *Arthur van Schendel*

Iz: *Een Hollandsch drama* / 'Holandska drama', prev. J.N.L.

J.K. Blum / *J.C. Bloem*

Afscheid / 'Rastanak', prev. J.N.L.

De Dapperstraat / 'Ulica Daper', prev. J.N.L.

Adrijan Roland Holst / *Adriaan Roland Holst*

Zwerversliefde / 'Lutalice ljubavi', prev. J.N.L.

M. Vasalis / *M. Vasalis*

Tijd / 'Vreme', prev. J.N.L.

Afsluitdijk / 'Preko brane', prev. J.N.L.

Sotto voce / 'Sotto voce', prev. J.N.L.

Aan een boom in het Vondelpark / 'Drvo iz Vondelparka', prev. J.N.L.

Ida Herhart / *Ida Gerhardt*

Sonnet voor mijn moeder / 'Sonet za moju majku', prev. J.N.L.

Vogelvrij / 'Glineni golub', prev. J.N.L.

Morgenschemering / 'Svitanje', prev. J.N.L.

II DRUGI SVETSKI RAT: HOLOKAUST - *Holocaust-literatuur*

Ana Frank / *Anne Frank*

Iz: *Het Achterhuis / 'Dnevnik Ane Frank', prev. J.N.L.*

Eti Hillesum / *Etty Hillesum*

Iz: *Dagboek 1941-1943 / 'Dnevnik 1941-1943', prev. J.N.L.*

Abel Hercberh / *Abel Herzberg*

Iz: *Tweestromenland / 'Zemlja između dve reke. Dnevnik iz Bergen-Belzena', prev. J.N.L.*

Marha Minko / *Marga Minco*

Iz: *Het bittere kruid / 'Gorka trava', prev. J.N.L.*

Žak Preser / *Jacques Presser*

Iz: *De nacht der girondijnen* / 'Noć žirondinaca', prev. J.N.L.

III POSLERATNO OTREŽNJENJE / NAOORLOGSE ONTNUCHTERING

Vilem Frederik Hermans / *Willem Frederik Hermans*

Iz: *Het behouden huis* / 'Očuvana kuća', prev. J.N.L.

Iz: *De donkere kamer van Damocles* / 'Damoklova mračna komora', prev. R.L.

Herard Reve / *Gerard Reve*

Iz: *De avonden* / 'Večeri', prev. J.N.L.

Een nieuw paaslied / 'Nova uskršnja pesma', prev. J.N.L.

Op mijn ouderdom / 'Posvećeno mojoj starosti', prev. J.N.L.

Hari Muliš / *Harry Mulisch*

Iz: *Het stenen bruidsbed* / 'Bračna postelja od kamena', prev. J.N.L.

Iz: *De aanslag* / 'Atentat', prev. J.N.L.

Luj Paul Bon / *Louis Paul Boon*

Iz: *Mijn kleine oorlog* / 'Moj mali rat', prev. I.Š.

Ivo Mihils / *Ivo Michiels*

Iz: *Een tuin tussen hond en wolf* / 'Vrt između psa i vuka', prev. I.Š.

Iz: *De vrouwen van de aartsengel* / 'Arhanđelove žene', prev. J.N.L.

Hugo Klaus / *Hugo Claus*

Iz: *Het verdriet van België* / 'Tuga Belgije', prev. I.Š.

Ana Blaman / *Anna Blaman*

Iz: *Eenzaam avontuur* / 'Usamljena avantura', prev. J.N.L.

IV GENERACIJA PEDESETIH / VIJFTIGERS

Jan Hanlo / *Jan Hanlo*

Oote

Jan Elburh / *Jan Elburg*

Heks heks / 'Veštice veštice', prev. J.N.L.

Herit Kauenaar / *Gerrit Kouwenaar*

De taal / 'Jezik', prev. J.N.L.

De laatste dagen van de zomer / 'Poslednji dani leta', prev. J.N.L.

Lučebert / *Lucebert*

ik draai een kleine revolutie af... / 'odvijam malu revoluciju...', prev. J.N.L.

Visser van Ma Yuan / 'Ribar iz Ma Juana', prev. J.N.L.

Liefde / 'Ljubav', prev. J.N.L.

Paul Rodenko / *Paul Rodenko*

Februarizon / 'Februarsko sunce', prev. J.N.L.

Remko Kampert / *Remco Campert*

Een vergeefs gedicht / 'Uzaludna pesma', prev. J.N.L.

Ik, ik, ik / 'Ja, ja, ja', prev. J.N.L.

Sterfbed / 'Samrtna postelja', prev. J.N.L.

Hans Andreus / *Hans Andreus*

Voor een dag van morgen / 'Za neki sutrašnji dan', prev. J.N.L.

Bert Shirbejk / *Bert Schierbeek*

Beginselen / 'Začeci', prev. J.N.L.

Gesloten gemeenschap / 'Zatvorena zajednica', prev. J.N.L.

Iz: *Een grote dorst / 'Velika žeđ', prev. J.N.L.*

Sibren Polet / *Sybren Polet*

Lady Godiva op scooter / 'Ledi Godajva na skuteru', prev. J.N.L.

Iz: *Mannekino / 'Manekino', prev. A.Đ.*

Pol Snuk / *Paul Snoek*

Parkgedicht / 'Pesma parku', prev. J.N.L.

Een zwemmer is een ruiter / 'Plivač je jahač', prev. J.N.L.

Als ik geen rood meer heb / 'Kad mi ponestane crvene', prev. J.N.L.

Ig Pernat / *Hugues C. Pernath*

Ik treur niet, geen tederheid trekt me aan... / 'Ne tugujem, nikakva me nežnost ne privlači...', prev. J.N.L.

Hust Hils / *Gust Gils*

een minnend paar / 'zaljubljeni par', prev. J.N.L.

Gedicht met morele strekking / 'Pesma s moralnom poukom', prev. J.N.L.

Hugo Klaus / *Hugo Claus*

Tancredo infrasonic / 'Tancredo infrasonic', prev. J.N.L.

Ik schrijf je neer / 'Ispisujem te', prev. J.N.L.

De moeder / 'Mati', prev. J.N.L.

Het dier / 'Životinja', prev. J.N.L.

Cocotte / 'Kurvica', prev. J.N.L.

Luj Paul Bon / *Louis Paul Boon*

Iz: *Menuet* / 'Menuet', prev. J.N.L.

V ŠEZDESETE / ZESTIGERS

Kris van Hejl / *Chris van Geel*

Ars poetica / 'Ars poetica', prev. J.N.L.

Erf / 'Salaš', prev. J.N.L.

Sejs Budinh / *Cees Buddingh'*

Eight days a week / 'Eight days a week', prev. J.N.L.

Hans Piter Verhagen / *Hans Pieter Verhagen*

Human being / 'Human being', prev. J.N.L.

Armando / *Armando*

Iz: *September in de trein* / 'Septembar u vozu', prev. J.N.L.

K. Shipers / *K. Schippers*

Notering van een observatie / 'Beleška jedne opservacije', prev. J.N.L.

No, No Nanette / 'No, No Nanette', prev. J.N.L.

Ruther Kopland / *Rutger Kopland*

Zijn jas / 'Njegov kaput', prev. J.N.L.

Jonge sla / 'Mlada salata', prev. J.N.L.

Judit Hercberg / *Judith Herzberg*

Beroepskeuze / 'Izbor zanimanja', prev. J.N.L.

Afwasmachine / 'Mašina za sudove', prev. J.N.L.

Jan Volkers / *Jan Wolkers*

Het tillenbeest / 'Muzara', prev. J.N.L.

Iz: *Turks fruit* / 'Ratluk', prev. J.N.L.

Jan Kremer / *Jan Cremer*

Iz: *Ik, Jan Cremer* / 'Ja, Jan Kremer', prev. J.N.L.

Ivo Mihils / *Ivo Michiels*

Iz: *Het boek alfa* / 'Knjiga alfa', prev. I.Š.

Vard Rajslink / *Ward Ruyslinck*

Iz: *Het reservaat* / 'Rezervat', prev. I.Š.

Hubert Lampo / *Hubert Lampo*

Iz: *De komst van Joachim Stiller* / 'Dolazak Joahima Štilera', prev. J.N.L.

Johan Dene / *Johan Daisne*

Iz: *De trein der traagheid* / 'Zakon inercije', prev. J.N.L.

Belkampo / *Belcampo*

Iz: *Het olografisch testament* / 'Olografski testament', prev. K.Š.

VII KOLONIJALNA KNJIŽEVNOST / KOLONIALE LITERATUUR

1 Književnost o Indoneziji / *Indische letteren*

Hela Hase / *Hella Haasse*

Iz: *Oeroeg* / 'Urug', prev. A.S.

2 Književnost Kariba / *Antilliaanse literatuur*

Kola Debrot / *Cola Debrot*

Iz: *Mijn zuster de negerin* / 'Moja sestra crnkinja', prev. V.N.

3 Književnost o Kongu / *Congo-literatuur*

Žef Herarts / *Jef Geeraerts*

Iz: *Black Venus* / 'Crna Venera', prev. V.N.

EPILOG / *EPILOOG*

PREPORUČENA LITERATURA / *AANBEVOLEN LITERATUUR*

IZVORI / *VERANTWOORDING*

INDEKS / *REGISTER*

I KNJIŽEVNOST IZMEĐU DVA RATA / LITERATUUR VAN HET INTERBELLUM

0 Uvod

Književnost prve polovine dvadesetog veka nastala je na osnovama postavljenim u drugoj polovini devetnaestog. Zahvaljujući Generaciji osamdesetih (*Tachtigers*), holandska književnost oslobođena je dominacije propovedničkog morala i seoske anegdote. U Flandriji je pak jedan katolički sveštenik, Hido Hezele (*Guido Gezelle*), bio taj koji je udahnuo nov život poeziji. Svojim jezičkim umećem i inovativnošću inspirisao je više generacija flamanskih ali i holandskih pesnika.

Iz ovog nasleđa kao i pod uticajem susednih, pre svega nemačkih i francuskih kulturnih impulsa, početkom dvadesetog veka se, naporedo sa simbolizmom, razvio niz inovativnih strujanja, srodnih po svojoj okrenutosti ka formi i zbog toga često i navođenih pod zajedničkim imenom modernizma: ekspresionizam, futurizam, dadaizam, nadrealizam, konstruktivizam. Mi ćemo ih pak iz određenih književnoistorijskih i estetskih razloga¹ razvrstati na avangardu (kao zbirni naziv radikalnijih oblika) i modernizam.

Tridesetih godina se iz otpora prema gorepomenutim formalističkim pravcima osniva časopis *Forum*² (1931-1935) koji se zalaže za govorni stil tj. *parlando*, a time i za veću povezanost poezije sa stvarnošću.

Naporedo sa ovim inovativnim pravcima i dalje ima pesnika i pisaca koji stvaraju u tradicionalnom duhu. To je pogotovu slučaj u Flandriji, gde naporedo sa ekspresionističkom nastaje i intimistička poezija, a naporedo sa urbanim romanima i oni sa ruralnom, katoličkom tematikom (*streekroman*).

Naporedo sa strujanjima koja prate ona opšta, evropska, postoje i ona koja su specifičnije vezana za podneblje u kome su nastala. U Holandiji je književnost sve do šezdesetih godina dvadesetog veka bila pod velikim uticajem političke strukture društva vertikalno podeljenog shodno konfesionalnom i verskom opredeljenju (ili pak neopredeljenosti) na protestante, katolike, Jevreje i liberale. Ti stubovi (*zuil*) 'koji nose zajednički krov države' dali su ime za tipično holandski fenomen zvan *verzuiling*. Ili prevedeno na neolatinski - pilarizacija. Čitav društveni život, uključujući kulturu i umetnost, odvijao se po tom principu zasebnih entiteta. Shodno tome, osnivani su i katolički (*Roeping, De Gemeenschap*) i protestantski (*Opwaartsche wegen*) književni časopisi, s tim što su neki bili otvoreniji za interkonfesionalnu saradnju od drugih. Od autora koji su se profilisali koliko svojom literarnom osobenošću toliko i svojom naglašenom pripadnošću nekom od kulturnih stubova treba izdvojiti katolike Antona van Dajnkerkena i Jana Englemana, i protestante De Merodea i Herita Ahterberha. Ahterberh utoliko zauzima posebno mesto što je svojom poezijom okrenutom smrti i nedostižnom savršenstvu ali i svojom fascinacijom metafizičkim sposobnostima jezika da vaskrsava prohujalo uživao nepodeljeno divljenje potonjih, posleratnih generacija.

---

¹ www.literatuurgeschiedenis.nl/20ste/literatuurgeschiedenis/1g20003.html

² Za izgovor i značenje naziva časopisa pogledati u spisku preporučene literature

U Flandriji između dva rata postoje dve tematske okosnice za literarno svrstavanje - jednu čini probuđena nacionalna svest, a drugu otpor prema tradicionalnim vrednostima oličenim u crkvi, kralju i državi. Privrženost tradiciji i rodnoj grudi negovaće u ovom periodu časopis *'t Fonteintje* i pesnici poput Minea i Van Nejlana, univerzalni humanizam je svoj izražaj našao u ekspresionističkom *De Ruimte*.

Kada je u pitanju holandska književnost u periodu između dva rata (tzv. *interbellum*), ton su takođe davala dva značajna časopisa. Internacionalni umetnički časopis *De Stijl* osnovao je Teo van Dusburch (*Theo van Doesburg*, 1883-1931), glasnogovornik avangarde, koji se u svojim literarnim manifestima zalagao za svekoliko napuštanje realizma. Oko jednog svog drugog časopisa (*Het Getij*) okupio je značajne mlade pesnike raznorodnog senzibiliteta ali ujedinjene pod zastavom moderne (Nejhof, De Vris, Van den Berh, Slauerhof).

Iz tog distanciranja od poetike Generacije osamdesetih izrodio se holandski ekspresionizam koji je za razliku od humanitarnog, flamanskog nosio predznak kosmičkog. Glavni protagonisti te dotad neviđene erupcije vitalnosti i poleta bili su Hendrik Marsman, Herman van den Berh i Hendrik de Vris.

Modernizam u užem smislu, karakterističan za slikarstvo i arhitekturu tridesetih godina – funkcionalnost i svedenost forme³ – takođe se vezuje i za pravac nazvan sasvim adekvatno *Nieuwe Zakelijkheid* (kod nas je ovaj pojam preveden kao Nova stvarnost). Veliki uticaj na holandske pisce imala su dva ruska autora: Jevgenij Zamjatin sa svojim distopijskim romanom „Mi“ (*Мы*, 1920) i Ilja Erenburg⁴. Najznačajniji romansijer i pripovedač ovog perioda, Ferdinand Bordevejk, čija dela čak nešto pre Hakslijevih najavljuju fenomen totalitarizma, u nekim svojim ostvarenjima pokazuje odlike Nove stvarnosti ali zbog svoje slojevitosti ipak zauzima sasvim posebno mesto.

Drugi značajni časopis, *Forum*, nastao je kao rezultat jednog književnoteoretskog sukoba. Naime, vrsni polemičari i kritičari Meno ter Brak i Edvard di Peron osnovali su časopis *Forum* iz otpora prema diktatu forme. Tu nadmoć forme u tumačenju dela je između ostalih zastupao Nejhof po kome je književnom delu trebalo prići kao autonomnoj tvorevini koja se otrgla od svog tvorca. Ter Brak i Di Peron su u toj polemici zastupali suprotno mišljenje, naime, da je za sud o delu presudna autentičnost i samosvojnost čoveka koji ga je stvorio. Što se stila tiče, prednost dobija razumljiva poezija, pisana običnim, svakodnevnim jezikom (*parlando*). Zahvaljujući takvim postulatima, kasno ali zaslužno priznanje dobijaju autori poput Elshota, Neskija i Dauma.

Sukobljavanje 'forme i frajera' (*vorm-of-vent*) dugo je dominiralo literarnim životom Holandije ali i Flandrije, jer jedan od članova uredništva Foruma bio je flamanski pisac Moris Rulants. Od drugih značajnih saradnika treba spomenuti Flamance Herarda Valshapa, Rišara Minea, Jan van Nejlana i Holanđane Hreshofa i Slauerhofa.

---

³ U arhitekturi je najznačajniji predstavnik bio Herit Ritveld (*Gerrit Rietveld*), u slikarstvu Pit Mondrijan (*Piet Mondriaan*)

⁴ Za značaj Erenburga i njegovog romana „10 konjskih snaga“ za holandsku književnost vidi: http://hansanten.nl/doc/pdf/Ilja_Ehrenburg_en_de_Nieuwe_Zakelijkheid_Abstract.pdf

Pesnik i pisac Jan Jakob Slauerhof možda najbolje ilustruje pojam 'frajera' kakav je zastupao *Forum* - ovaj romantičarski nemirni i buntovni lualica, tako atipičan za duh svog vremena, bio je autentičan i samosvojan u svom izrazu, bez obzira na izvesni anahronizam i nesavršenstvo u formi.

Od drugih holandskih romansijera iz ovog legla treba još istaći Artura van Shendela koji se nakon neoromantičarskih početaka proslavio tzv. holandskim romanima koji odišu teškim protestantskim nasleđem predestinacije; i Simona Vezdejka, najplodnijeg i najsvestranijeg autora između dva rata, koji se u svom psihološkom portretisanju likova poveo za Prustom.

Flamanske forumovce karakteriše obračun s provicijalizmom i folklorizmom koji su uz blagoslov katoličke crkve toliko dugo dominirali literarnim životom. Najsnažniji autor iz te plejade bio je Herard Valshap čiji će vitalizam u borbi sa stegama društvenog morala nastaviti da odjekuje u delima posleratnih velikana kao što su Hugo Klaus i Luj Paul Bon.

Jedan drugačiji, mnogo introvertniji senzibilitet progovara iz dela Morisa Hilijamsa (*Maurice Gilliams*, 1900-1982) koji će takođe imati svoje sledbenike nakon rata (Jozef Deleu).

Drugi svetski rat pokosio je na samom početku nekolicinu značajnih književnika: na dan nemačke okupacije Di Peron je umro od srčanog udara dok je njegov prijatelj Ter Brak izvršio samoubistvo. U vodama Kanala udavio se Hendrik Marsman čiji su brod torpedovali Nemci. Književni život time, međutim, nije zamro. Zvanično je nastavio da se odvija unutar Kulturne komore (*Kultuurkamer*) čiji je zadatak bio da se pod patronatom okupatora stara o rasnoj čistoti i jedoumlju holandskih autora. Otpor prema okupatoru naterao je većinu pisaca u ilegalu kako bi izbegli progone, a neretko i smrt. Potresno svedočanstvo o tom vremenu predstavlja neveliko delo pesnika Jana Kamperta (*Jan Campert*, 1902-1943), streljanog zbog pomaganja Jevrejima.

Stradanje Jevreja inače predstavlja posebno mračnu stranu holandske istorije koju je svet pre svega upoznao zahvaljujući dnevniku trinaestogodišnje Ane Frank. Drugo, ništa manje bolno svedočanstvo predstavlja dnevnik Eti Hilesum. Od preživelih autora jevrejskog porekla na čije je stvaralaštvo rat utisnuo snažan pečat treba istaći Abela Hercberha i Marhu Minko.